

شرم زندگی

آزار و اذیت جنسی زنان سلاحی برای جنگ در آفریقاست مراکزی در آفریقا برای بازگرداندن زنان قربانی تجاوز به زندگی عادی تلاش می‌کنند

یاسمن طاهریان | مترجم

محل آرامش

می‌گوید: «اغلب چیزی نمی‌خورم یا نمی‌نوشم، چون نمی‌خواهم چیزی از من جاری شود.» کادر پزشکی کلینیک تابه‌بودی کامل از او پرستاری کردند، تزریق ویتامین‌های لازم برای بدنش، فیزیوتراپی برای آسیب‌های عصبی داخل پا و مشاوره برای روحیه‌اش. بعد از گذشت ۱۲ هفته، بالاخره جراحی شد. فیستول در انتهای بالایی مانده قرار داشت که نسبتاً عمل راحتی برای پزشکان است. آنها آپاندیس را در آوردند و بعد فیستول را دوختند. در روز بعد از جراحی، ساورا در کنار دیگر بیماران در ورودی بیمارستان نشسته بود؛ جایی که تنها تلویزیون بیمارستان روبه‌روی چندین نیمکت چوبی قرار دارد. هنگام تماشا می‌برنامه‌های کمدی، ساورا خندیده این نخستین بار در دو سال اخیر است که می‌توانست بخندد بدون آن که خودش را خیس کند. وقتی پرستار حالش را پرسید، چشمانش برق می‌زد: «حساس ترمای دارم، دیگر بو نمی‌دهم. دکتر گفت که حالاً می‌توانم بچه‌دار شوم.» از زمان تأسیس بیمارستان هم‌لین در آدیس آبابا در ۴۰ سال پیش، ده‌ها هزار بیمار تحت درمان قرار گرفته‌اند، اما برعکس در کنگو این تعداد سالانه رو به کاهش است. به گفته «کاد ایناچو»، مدیر کلینیک، زمانی بود که هر ماه تعداد زنان مراجعه‌کننده به ۱۰۰ نفر می‌رسید. این رقم امروزه به ۱۰ نفر رسیده، دلیل این کاهش پیشرفت سیستم بهداشت این کشور است. دولت اتیوپی برنامه پنج‌ساله‌ای را برای اصلاح سیستم بهداشت تعیین کرده تا قابل‌بها آموزش بینندگان در مناطقی که از بیمارستان‌ها فاصله دارند، بتوانند کمک کنند. اتیوپی توانسته نسبت به سال ۱۹۹۰، میزان مرگ‌ومیر ناشی از زایمان را ۷۲ درصد کاهش دهد که شامل بیماران فیستول هم می‌باشد. تعداد زنانی که در مراکز درمانی تخصصی زایمان می‌کنند، بیشتر و بیشتر شده و پزشکان مجرب هم در بیمارستان‌های بیشتری کار می‌کنند.

محل آرامش

جانت که، که اهل کنگو است، آرامش روحی را در گروه ۱۵ نفره‌ای از زنان که سرنوشت یکسانی با او دارند، پیدا کرد. این گروه که موسوم به سیماما است، در زبان محلی ماشی معنی «ما ایستادیم» می‌دهد. تمام زنان این گروه مورد آزار و اذیت جنسی قرار گرفته و بیشترشان مشکل بی‌اختیاری دارند. آنها ماهی دو بار یا سه بار مددکاران اجتماعی سازمان کمکرسانی کنگو موسوم به کمیسون عدالت و صلح ملاقات می‌کنند تا درباره نگرانی‌ها و مشکلات سلامتی‌شان صحبت کنند. آنها در کلیه‌ای که دارای یک میز و نیمکت‌های زهوار در رفته‌اند، با کمک یکدیگر آشپزی می‌کنند. تالوپی روی دیوار نوشته شده «ماصلح می‌خواهیم» و «ماهمه باهم هستیم». این خانه‌معلق به کلیساست و در روستایی به فاصله دو ساعتی بوکوا قرار دارد. خیابان‌های آن بسیار خطرناکند، چون هیچ کس نمی‌داند حمله‌بندی شورشیان چه زمانی خواهد بود. زنان گروه باید این شجاعت را داشته باشند که یکی دو ساعت پیاده‌روی کنند تا به کلیه برسند. ترس از دوباره قربانی شدن همیشه وجود دارد.

امید در اتیوپی

بعد از ۱۸ ماه ایزوله‌شدن در کلیه مادرش، ساورا که اهل سومالی است، از وجود «بیمارستان هم‌لین فیستول» در آدیس آبابا خبردار شد. او ۷۶۰ کیلومتر را با اتوبوس‌های عمومی به پایتخت اتیوپی سفر کرد. «پول بلیت اتوبوس را عمومی پرداخت کرد، پدرم نمی‌خواست کمک کند. می‌گفت از زرش رانندار.» ساورا جوانی زیبا و خجالتی با صورتی لاغر است. قبل از جراحی، یکی دیگر از زنانی که در کلینیک بود به او انگشتی با سبک آبی هدیه داد. «این نخستین باری بود که بعد از سال‌ها کادو گرفتم. برایم خوش شانس آورد.»

برای جراحی باید صبر می‌کرد. خیلی لاغر بود و به خاطر نشستن هنگام زایمان و آزارهای بی‌اختیار که باعث عفونت بافت داخل ران پایش شده، سیستم عصبی‌اش مشکل پیدا کرده بود. او با خجالت

می‌شود، بدتر از خود بیماری است، چون بوی بدی می‌دهند، ایزوله می‌شوند و دیگر نمی‌توانند به بازار یا کلیسای روستاها بروند. شورش‌های شان ترسناک می‌کنند و در نتیجه منبع مالی‌شان را هم از دست می‌دهند. بعضی فقیر، شرمسار و با از دست رفتن منزلت اجتماعی‌شان، اقدام به خودکشی می‌کنند.

دکتر ماکویج خسته شده‌است

نزدیک به ۹۵ درصد فیستول‌های ناشی از زایمان قابل درمان هستند. پزشکان می‌گویند که شانس موفقیت برای درمان فیستول‌هایی که در اثر تجاوز به وجود می‌آیند، کمتر است، چون معمولاً به بیمار صدمات بسیاری وارد می‌شود. در مواردی که صدمه جدی باشند، حتی جراحی هم نمی‌تواند کمک کند. بدتر از آن، برخلاف تعداد بسیار بالای زنان آسیب‌دیده، کلینیک‌های تخصصی در زمینه فیستول‌ها در آفریقا وجود ندارد.

آنت که در مراکز استان بوکوا در قسمت کنگونشین

آن در کلینیک پانزی جراحی شد. جراحی در نهایت موفقیت‌آمیز نبود. او هنوز دچار بی‌اختیاری است. دنس ماکویج، موسس این کلینیک است. او به دلیل ایستادگی در برابر خشونت و دستاوردهایش در ترویج بهداشت زنان توانست جایزه اتحادیه اروپا برای حامیان حقوق بشر موسوم به ساخروف را دریافت کند. ماکویج، مرکز پزشکی را برای ترویج امید در زنان تاسیس کرد. او مردی تنومند با صورتی آرام و دارای چشمانی ماهوش است. کلینیک پانزی مانند سربای وسط شهر شلوغ بوکوا قرار دارد، با ساختمان‌های سفید، گل‌های فراوان و مسیرهایی که با بستری از گل‌ها پوشیده شده‌اند. اتاق کنفرانس می‌وجود دارد که پزشکان از تمام آفریقا برای آموزش به آن جا می‌آیند.

ماکویج به دور دنیا سفر کرده تا درباره خشونت علیه زنان در این کشور سخنرانی کند. او با بازیگرانی مانند

گرفته بود. شوهر ساورا از کش کرد و او به خانه پدر و مادرش برگشت. از این که بوی ادرار می‌داد، خجالت می‌کشید. ۱۶ ساله‌ای که به آینده هیچ آمیدی نداشت. سازمان بهداشت جهانی تخمین می‌زند در مناطق جنوب‌صحرا آفریقا تعداد زانی که با بیماری فیستول دست‌وپنجه نرم می‌کنند به ۲ میلیون نفر می‌رسد. سالانه بین ۵۰ تا ۱۰۰ هزار مورد به این تعداد اضافه می‌شود. این مشکلی است که همیشه وجود داشته و به زمان یونان باستان برمی‌گردد. تا قبل از اوایل قرن بیستم، فیستول در اروپا مشکل بزرگی به شمار می‌رفت، اما از زمان به‌وجود آمدن مراقبت‌های پیش از تولد، تولد در بیمارستان و سزارین، عموماً به مشکل قدیمی‌ای تبدیل شده است. بیشتر فیستول‌ها بر اثر پیچیدگی‌های هنگام زایمان به‌وجود می‌آیند. اگر نوزاد در دست در لگن جا نشود، سرش بر بافتی که در استخوان لگن مادر قرار دارد، فشار وارد می‌کند و در نتیجه سوراخ‌ها و شکاف‌هایی در دیواره مثانه و روده ایجاد می‌شوند.

فیستولی که بر اثر زایمان به وجود می‌آید، اکثراً در میان زنان فقیر اتفاق می‌افتد. انزوای جغرافیایی، کمبود درآمد برای مراقبت‌های پزشکی و سنت‌هایی مانند زایمان در خانه، ساختار اجتماعی پدرسالار که در آن ارزش بسیار کمی برای جان زن قابل می‌شوند، ازدواج در سن کم و سوءتغذیه به وقوع این بیماری کمک می‌کنند.

در کشورهای فقیر دنیا، زنان یک در میان در بیمارستان یا با کمک قابل‌زایمان می‌کنند. حدود ۱۵ درصد زنان باردار آفریقای دچار پیچیدگی‌های زایمان می‌شوند و احتیاج به مراقبت‌های پزشکی دارند. نزدیک‌ترین کلینیک معمولاً فاصله زیادی دارد یا پزشکان آموزش دیده یا امکان دسترسی به تجهیزات پزشکی مناسب وجود ندارد.

برای زنان، صدمه‌ای که به وجهه اجتماعی‌شان وارد

درگیری‌های خشونت‌آمیز بر سر منابع معدنی شدت گرفته. موادی مانند تانتالیت، قلع، طلا و تنگستن که مواد خام مورد نیاز صنعت دیجیتال هستند. گروه‌های جدیدی از شورشیان دایما در حال شکل‌گیری است. آنها برای برقراری امنیت در دسترس‌ی به آن معادن از خارج کشور اسلحه و پول دریافت می‌کنند. این شورشیان تمام روستاها را از بین می‌برند. سربازان کودک که به خدمت می‌گیرند و زنان را به بردگی گرفته و به آنها تجاوز کرده و با شلاق و چماق با آنها برخورد می‌کنند. نزدیک به ۵ میلیون نفر تا به امروز جان خود را در این درگیری‌ها از دست داده‌اند.

فیستول یکی از عوارض فیزیکی این خشونت بی‌رحمانه است. جانت می‌گوید: «وقتی به شما تجاوز می‌کنند، می‌خواهند به شما صدمه برسانند. کار نگر نیست که تمام می‌شود، نوبت به نفر بعدی می‌رسد.»

مشکل همیشگی زنان

فیستول معضل بسیاری از کشورهای آفریقای است. این مشکل می‌تواند بر اثر زایمان هم پیش‌بیاید. مشکلی که برای ساورا ۱۸ ساله اهل سومالی به‌وجود آمده. او همان‌طور که در این کشور مرسوم است در ۱۴ سالگی ازدواج کرد. حتی بعد از آن که تمام اهالی روستا به خاطر جنگ داخلی در سومالی به اتیوپی فرار کردند این رسم همچنان باقی ماند. آنها در اتیوپی، در منطقه بیابانی نزدیک به رشته کوهی زندگی می‌کنند. مادران زمین‌ها را شخم می‌زدند و کودکان به بزها می‌رسند.

زایمان در داخل خانه روی زمین هم یکی دیگر از مرسومات به شمار می‌رفت، با کمک مادر و یکی دیگر از زنان مسن روستا. ساورا ۱۶ سالگی حمله شد و زمانی که با لگن بسیار باریکش نتوانست بچه را به دنیا بیاورد، به درمانگاه منتقل شد، اما دیگر در منطقه به سلاح جنگی تبدیل شده. از اوایل دهه ۹۰،

سال‌های ۲۰۰۱، ۲۰۰۹ و ۲۰۰۹ برای جانت که، یعنی سال‌های شوم و سرنوشت‌ساز. یادآور روزهایی که شورشیان وارد روستا و حتی خانه‌اش شدند. تمام زنان اهل شرق کنگو می‌دانند ورود شورشیان به خانه چه معنایی دارد. اگر خوش‌شانس باشند زورگیری و زدنی، اگر خوش‌شانس نباشند، تجاوز یا مرگ.

در سال ۲۰۰۱، جانت که، یکی از همسان خوش‌شانس‌ها بود. شورشیان گرسنه بودند و غذا می‌خواستند. در سال ۲۰۰۴، سربازان دولت وارد خانه‌شان شدند. جانت می‌گوید: «می‌دانستیم چرا عصبانی بودند.» تک‌تک مردان را به بیرون از خانه بردند و با زنجیری کردند. بعد از فلک کردن شان، کف پاهاشان را در آب نمک گذاشتند. آنها قبل از آن که از خانه خارج شوند به زنان تجاوز کردند. جانت هنگام صحبت کردن سرش را پایین نمی‌اندازد. بعد از صحبت کردن یاد دیگر قربانیان به این نتیجه رسیده که نباید خجالت بکشند. کسانی که او را مورد آزار و اذیت جنسی قرار داده‌اند، باید خجالت بکشند.

جانت که، امروز ۵۲ سال دارد و در یکی از روستاهای اطراف تپه‌های جنگلی شرق کنگو زندگی می‌کند. در این روستاها ۱۲ کلبه وجود دارد و اطراف از زمین‌های ذرت و درخت موز احاطه شده و جاده رسیدن به آن بر اثر رفت‌وآمد روزمره انسان و دام به‌وجود آمده. اهالی این روستا به دلیل دشواری کار روزمره و خشونت دایمی زودبپیر می‌شوند.

جانت زن قدبلندی است، به قدری صاف‌نشسته که انگار دارد نشان می‌دهد کسی نمی‌تواند او را شکست دهد، اما دهان و چشمانش پر از غمش او را مسن نشان می‌دهند. هشت فرزند دارد و چهار سال است که همسرش را از دست داده. برای امرار معاش خیاطی می‌کند و به گفته خودش از خداوند قدرت می‌گیرد. روسری سفیدی به دور گردنش می‌بندد و هر شب دعای شکر گزاری می‌خواند.

بعد از تجاوز دچار بی‌اختیاری ادرار شده. اوایل فکر می‌کرد خوب می‌شود. «همیشه چندتا شلوار روی هم می‌پوشیدم و داخل اولین لایه کیسه پلاستیک می‌گذاشتم.» وقتی که شرایطش تغییری نمی‌کنند به مراکز استان بوکوا می‌رود.

او می‌گوید: «به من گفته بودند کلینیک برای زنانی که بی‌اختیاری ادرار دارند وجود دارد. قبلاً فکر نمی‌کردم کسی بتواند کمک کند.» پزشکان بیماری جانت را فیستول تشخیص دادند. جانت را جراحی کردند و بخیه زدند. بعد از جراحی بی‌اختیاری‌اش از بین رفت.

فیستول در ناحیه زینتالی ناشی از ارتباط غیر طبیعی میان مثانه و واژن یا میان روده و واژن است که در نتیجه آسیب‌های وارد شده اتفاق می‌افتد. در اثر فشار، بافت جداکننده پاره یا باز می‌شود که باعث می‌شود ادرار و مدفوع وارد واژن شده و از آن‌جا از بدن خارج شوند.

در سال ۲۰۰۹ شورشیان دوباره به این روستا برگشتند. جانت در آن زمان باردار بود و التماس‌شان می‌کرد که رحم کنند. اما چهار نفر از شورشیان گفتند که باردار بودنش برایشان اهمیتی ندارد. بعد از آن حادثه همسایه‌ها جانت را به بیمارستان منتقل کردند. نوزاد داخل شکمش مرده بود و ادرارش دوباره بی‌اختیاری‌اش از خارج می‌شد.

فیستول این دفعه پیچیده‌تر شده بود. بعد از چهار عمل جراحی، پزشکان گفتند کاری از دستشان بر نمی‌آید. او را با آمبولاس به روستایش، لیکریما که در یک ساعتی بوکوا قرار دارد برگرداندند. جانت دوباره از کهنه استفاده می‌کرد و چندین شلوار روی هم می‌پوشید.

او همچنان با این مشکل دست و پنجه نرم می‌کند و به ندرت از خانه بیرون می‌آید. اهالی روستا از او فاصله می‌گیرند. می‌گوید: «آنها می‌گویند که بو می‌دهم.» تخمین‌ها نشان می‌دهند که در دو دهه گذشته چندصد هزار نفر از زنان در شرق کنگو مورد اذیت و آزار جنسی قرار گرفته‌اند و تجاوز در این منطقه به سلاح جنگی تبدیل شده. از اوایل دهه ۹۰،

